

MAGYARSÁG ÉS EURÓPA

Acta Historica különszám III. nemzetközi hungarológiai kongresszus (Szeged, 1991. augusztus 12–16.) tiszteletére

A József Attila Tudományegyetem történetészeinek kutatási eredményeiről számot adó Acta Historica sorozat egy rendhagyó különszámmal gyarapodott. Rendhagyó, de remélhetőleg úttörő jellegű ez a kötet abból a szempontból, hogy valódi kollektív vállalkozás eredményeként született meg: a történész tanszékcsoport 17 oktatója és kutatója átlépve a tanszéki és időbeli határokat, közös tanulmánykötettel tisztelt meg az 1991. augusztus 12–16. között Szegeden megrendezésre került III. nemzetközi hungarológiai kongresszus előtt. A tanulmányok kronológiai szempontból mintegy 1000 esztendő t ölelnek át: Géza fejedelem korától Horthy Miklós haláláig terjed az általuk vizsgált időszak. A tanulmányokat egybefűző vezérfonalat természetesen a hungarológiai kongresszus témája adta, a *peregrináció*. A *Serfőző Lajos és Pándi Lajos* gondozásában megjelent kötet szerzői sokféle szempontból közelítették meg ezt az amúgy is tágan értelmezhető témakört. Az egyes tanulmányok tartalmának kényeszerűen rövid és vázlatos felvillantása is képet adhat a probléma különböző aspektusainak sokszínűségéről.

A magyar külpolitika egyes korszakainak vizsgálatát tűzték ki célul *Makk Ferenc* és *Sebők Ferenc* írásai. Az első tanulmány Géza fejedelem és Szent István uralmának egyes külhoni vonatkozású kérdéseit taglalja, míg a másik munka a magyar történelem egyik nehéz időszakába, a mohácsi katasztrófa előtti angol–magyar kapcsolatok történetébe enged bepillantást. Természetesnek tekinthető, hogy több szerző is a magyarság és más etnikumok együttélésének problémakörébe vágó

anyagot választott vizsgálatá tárgyául. *Kristó Gyula* a XIII. század elejétől kezdve Magyarországon kibontakozó idegenellenesség egyes vonatkozásairól, illetve az idegenellenességnek a krónikákban való tükröződéséről értekezett. *Deák Ágnes* az 1868-as nemzetiségi törvény osztrák megítélésének bemutatása kapcsán arra mutatott rá, hogy a magyar nemzetiségi politikáról a XIX. századvég Európában élő negatív kép sokban megelőlegezte Trianont. *A. Sajti Enikő* a kisebbségi sorba került vajdasági magyarság első politikai útkeresését vizsgálta a Magyar Párt megalakulása és az 1925-ös jugoszláviai választások kapcsán. *Belényi Gyula* a sokáig tabutémaként kezelt magyar–szlovák lakosságcsere nék az alföldi agrárvárosokra gyakorolt előnytelen hatását elemezte dolgozatában. Szintén több kutató érdeklődését keltette fel az emigrációban élő magyarságnak és szervezeteinek sorsa, története. *Anderle Ádám* az 1848/49-es szabadságharc leverése utáni latin-amerikai magyar emigrációból villant fel arcképeket, *Csikós Zsuzsa* tanulmánya pedig az 1945 utáni argentinai magyar szervezetekkel foglalkozik. Ideológiai okokból a legutóbbi időkhöz közelebb, s éppen ezért szinte teljesen ismeretlen témát választott értekezése tárgyául *Pándi Lajos*: Horthy Miklós portugáliai száműzetését, amely 1948 decemberétől a volt kormányzó 1957. február 9-én bekövetkezett haláláig tartott. A kulturális áramlások, érintkezések egy-egy szakaszának vizsgálata is helyet kapott a kötetben: *Hajnóczy Gábor* tanulmányából kiderül, hogy az itáliai reneszánsz építészeti kultúrája ismert volt a XV. századi Magyarországon, a legfontosabb traktátusok eljuttattak Budára is. A XVIII. század eleji információáramlásról kapunk képet *Kukovecz György* dolgozatából, aki a perui Bartolomé Arzánznak Potosí történetéről írott krónikájának az 1716. évi péterváradai csatával kapcsolatos részeit dolgozta fel. *Lagzi István* a II. világháború alatti magyarországi lengyel emigráció törté-

netének eddigelé kevésbé feldolgozott aspektusát, a menekültek kulturális tevékenységét tette vizsgálata tárgyává. Az egyháztörténeti vonatkozásokat két értekezés taglalja. *Almási Tibor és Koszta László* az első magyar bíboros, a 13. században élt Báncsa István Magyarországon, majd a pápai kuriában folytatódó életútját dolgozta fel, *Giczi Zsolt* pedig az evangélikus egyház Trianon utáni helyzetét, illetve az evangélikus teológus ösztöndíjasok két világháború közötti külföldjárását mutatja be. *Kövér Lajos* a francia forradalom kitörését kísérő háborúk során Magyarországra került francia hadifoglyok helyzetét mutatja be egy főtiszt, Jean-Pierre Dellard főhadnagy visszaemlékezései alapján. *Soós Katalin* helytörténeti vonatkozású tanulmánya pedig a szegedi Czibula Antal ügyvéd frontról írott levelei alapján érzékelteti az I. világháború emberi, személyes vonatkozásait.

Az Acta Historica különszáma keresztmetszetét nyújtja a történeti tantervű kutatáshoz tartozó tanegységeken folyó kutatómunka irányának, jellegének és színvonalának. Öröndetes tény, hogy a

kötetben publikáló szegedi oktatók-kutatók vállalták a nemzetközi megmérettetést, ily módon is rácsafolva azokra a – sajnos még manapság is fel-felbukkanó – vélekedésekre, amelyek „vidéki egyetem” és „provincialisizmus” közé egyenlőségjelet próbálnak tenni. Az új idők jelét mutatja, hogy a kötet költségeit szponzorok révén sikerült előteremteni, s kísérletek történtek a könyvtári forgalomba hozatalra is. Figyelemre méltó az is, hogy a magyar és az egyetemes történelem különböző korszakait eltérő szempontok alapján kutató szerzők anélkül hozták létre e közös kötetet, hogy beleestek volna az uniformizáltság, valamiféle erőltetett egység csapdájába; munkájuk az egyéni sajátosságokat jól tükrözve reprezentálja a szegedi egyetemen folyó történelmi tudományos munkát. Mindezek alapján úgy ítélik meg (a helyenként bántó sajtóhibákat a kezdés nehézségeinek tudva be), hogy szerencsésen időzített sikeres szerzői és szerkesztői tevékenység alapján megszületett kötetet tart kezében az olvasó, amelyet remélhetőleg hasonlóak fognak még követni.

Kordé Zoltán